

UOT 37

T.Rzayeva

magistrant

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
AZ 1000, Bakı ş., Üzeyir Hacıbəyli küçəsi, 68
E-mail: tamilla.rzazade47@gmail.com

MƏKTƏBƏQƏDƏR YAŞLI UŞAQLARIN ƏMƏK TƏRBIYƏSİNDƏ OYUNUN ROLU

Açar sözlər: əmək, oyun, uşaq

Uşaqların məktəb təliminə hazırlanmasının ən mühüm vəzifələrindən biri onlarda əməyə hazırlığın tərbiyə edilməsidir ki, oyunun əmək fəaliyyəti ilə əlaqələndirilməsi bu baxımdan xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Т.Рзаева

РОЛЬ ИГРЫ В ТРУДОВОМ ВОСПИТАНИИ ДОШКОЛЬНИКОВ

Ключевые слова: труд, игра, ребенок

Одной из важнейших задач подготовки детей к школьному образованию является воспитание в них трудовых навыков, что особенно важно при согласовании игры с трудовой деятельностью.

T.Rzayeva

THE ROLE OF THE GAME IN THE LABOR UPBRINGING OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN

Key words: labor, game, child

One of the most important tasks of preparing children for school education is to develop their labor skills in them, which is especially important when coordinating a game with work activities.

Əmək uşaq həyatının əsasını təşkil edir. Düzgün tərbiyənin ilk şərti odur ki, uşaq istifadə etdiyi maddi nemətlərin necə əldə olunduğunu dərk etsin və onun kiminsə əməyinin bəhrəsi olduğunu bilsin.

Əmək tərbiyəsinin əsas vəzifələrindən biri uşaqlarda əməyə düzgün münasibət formalaşdırmaqdan ibarətdir. Əməyin səmərəli təşkilinin əsas xüsusiyyətlərindən biri onun yaş və fərdi xüsusiyyətlərə uyğun keçirilməsidir.

Uşağın əməyə psixoloji cəhətdən hazırlığının əsas şərti onun yaşlıların həyatına, əməyinə göstərdikləri maraqla, onları təqlid etmək arzusu ilə üzvi sürətdə bağlıdır. Bu, onların oyunlarında, yaşlılara kömək etməsində, erkən yaşdan müstəqil

və məhsuldar fəaliyyətində iştirak etməkdə özünü göstərir.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların həyatında oyun müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Uşaqlar üçün oyun, təlim və əmək əsas tərbiyə vasitəsidir. Onlar oyun prosesində həyatı dərk etməyi öyrənirlər. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar ətraf mühit haqqında biliklərə oyun və əmək vasitəsi ilə yiyələnir və bu onların şəxsiyyət kimi formalaşmasına təsir edir. A.S.Makarenko uşaqların inkişafında oyunun çox böyük rol oynadığını qeyd edərək, onu yaşlıların həyatında əməyin oynadığı rola bərabər hesab etmişdir.

Uşaqların məktəb təliminə hazırlanmasının ən mühüm vəzifələrindən biri onlarda əməyə hazırlığın tərbiyə edilməsidir. Bu baxımdan oyunun əmək fəaliyyəti ilə əlaqələndirilməsi xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Oyunun əmək fəaliyyəti ilə əlaqəsi dedikdə, aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

Əməyin sahələri ilə tanışlıq; əmək alətləri ilə tanışlıq; peşələrlə tanışlıq; əmək adamlarına hörmət.

Həmçinin əməyin təşkilini müxtəlif istiqamətlərdə həyata keçirmək olar. Özünəxidmət əməyi; ailədə əmək; ictimai əmək; uşaqları vətənin inkişafı naminə əməyə hazırlamaq meylinin tərbiyə olunması ön plana çəkilir.

Uşaq oyununda iştirak edə-edə müəyyən əmək vərdislərinə yiyələnir. Hələ məktəbə gedənədək uşaqlar “Qonaqları qarşıla”, “Evcik-evcik” kimi oyunlar oynayırlar. Uşaqlar xüsusi yaradılan oyun şəraitində yaşlıların fəaliyyətini təsvir edirlər. Bu şərait üçün əmək prosesində uşaqların istifadə etdikləri əşyaları əvəz edən müxtəlif oyuncaqlardan, əşyalardan istifadə edilməsi xarakterikdir.

Xalqımızın min illərdən bəri süzülüb gələn gözəl milli dəyərlərindən biri də xalq oyunlarıdır. Yaşlı nəslin nümayəndələri bu oyunları yəqin ki, yaxşı xatırlayırlar. Xalq oyunları bizə mehribanlıq, səmimiliyi, birliyi ən əsası isə əsl uşaq kimi böyüməyi öyrədir. Buna görə də məktəbəqədər yaşlı uşaqların tərbiyəsində uşağı əməyə hazırlanmasına təkan verən, diqqətini, iradi keyfiyyətlərini inkişaf etdirən və əzəllərini möhkəmləndirən “Dirədöymə”, “Xandəyməz”, “Kəndirbaz”, “Qodu-qodu” və s kimi Azərbaycan xalq oyunlarından istifadə etmək faydalıdır.

Uşaqların hal-hazırda meyl etdikləri əksər kompüter oyunları onlarda bir çox zərərli keyfiyyətlərin formalaşmasına gətirib çıxarır. Bu oyunlar ilk növbədə uşaqların milli dəyərlərdən uzaqlaşmasına səbəb olur. Digər tərəfdən isə elektron oyunlara meyllilik uşaqları sağlam mühitdən, öz həmyaşıdları ilə birgə əməkdən kənarlaşdırır. Bu isə uşaqların istər fiziki, istərsə də əmək tərbiyəsinə mənfi təsir göstərir.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların əsas fəaliyyət növləri kimi əmək və oyun onların hərtərəfli inkişafında əsas rol oynayır. Uşaq, adətən, oyun prosesində yaşlı adamları təqlid edir, onların əmək növlərini icra edir. “Sürücü”, “təyyarəçi”, “həkim” olmaq arzusu ilə yaşayan uşaq oyun prosesində ev quraşdırır, maşın sürür və s. Yaşlıların əməyini oyun prosesinə daxil etmək uşaqlarda əmək haqqında

dəqiq təsəvvür formalaşdırır. Məsələn, “həkim” oyununda uşaqlar həkim rolunda xəstələrə tibbi xidmət edir, “Aşpaz” oyununda “dadlı xörək” bişirməyə çalışır.

Kiçik yaş qruplarında uşaqlarla aparılan əmək tərbiyəsinə xüsusi olaraq əhəmiyyət verilir. Bu yaş qrupunda əsasən əmək özünüxidmət əməyi növündə olur.

Orta yaş qrupunda müstəqil əmək fəaliyyəti hələ o qədər də təşəkkül tapmamış olur. Əmək oyun xarakterində olur. Uşaqlar əmək üçün istifadə olunacaq alətlərin funksiyalarını bilmədikləri halda onlardan oyuncaq kimi istifadə edirlər. Oyun elementləri ancaq kiçik və orta qrupun uşaqlarının əmək fəaliyyətində deyil, böyük və məktəbəhazırlıq qrupunun uşaqlarının da əmək fəaliyyətində özünü göstərir. Uşaqlar öz arzularına görə nəinki hazır oyuncaq götürüb oynayırlar, onlar tədricən karton, kağız, ağac və s. təbii materiallardan oyuncaq düzəltmək bacarığına yiyələnirlər.

Yaşlılar fəaliyyətin müxtəlif növlərini əlaqələndirərkən uşaqların hər bir hərəkətinə göz qoymalı, oyun və əmək prosesində onlar arasında baş verən narazılıqların səbəbini öyrənməli, oyun və əmək prosesində hər hansı uşağın zorla lider olmaq arzusu yerinə yetirilməməlidir.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların əmək və oyun fəaliyyətinin təşkilində aşağıdakı məsələlərin rolu böyükdür

1. Uşaqların ətraf mühitlə tanış edilməsinin;
2. Uşaqların təbiətlə, ictimai mühitlə tanışlığını;
3. Uşaqların səmərəli əməkdə iştirak etmələrinə şərait yaradılmasının;
4. Uşaqların oyun və əmək prosesində fəallığını, müstəqilliyini, yaradıcılığını inkişaf etdirmək imkanının yaradılmasının;
5. Uşaqlarda əməksevərlik, başladığı işi başa çatdırmaq kimi keyfiyyətlər formalaşdırılmasının.

ƏDƏBİYYAT

1. Vəliyeva Z.İ. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların əxlaq tərbiyəsi. Bakı: Maarif 1993,123 s.
2. Əliyeva Ş. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı, 2010
3. Orucova C.A. Məktəbə hazırlıq qrupu uşaqlarının təbiətdə əməyinin pedaqoji sistemi. Naxçıvan, 2011, s.98-101.
4. R.N.Murşaqulova, N.M.Rüstəmov. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı-2012 ADPU nəşriyyatı 432 səh
5. A.Həsənov Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı, 2015
6. <http://www.serqqapisi.az/index.php/humanitar/m-d-niyy-t/8365-khalg-oyunlar>

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 12.12.2018

Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 21.12.2018

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 27.12.2018

Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı: pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Sədaqət Əliyeva

ADPU-nun Elmi Şurasının 15 aprel 2016-cı il tarixli 15 sayılı qərarı ilə çap olunur.